

אחלי יפנו דרכי לשומר הקיד

מסכת עירובין, פרק ראשון; דף ב

'מבוי שהוא גבוה'. נראה לפרש: חומות המבוי שהם גבוהים למעלה מעשרים אמה, ודרך להניח את הקורה על חומות המבוי – ימעט גבהם. וכן אם פתח כניסת המבוי רחב מעשר אמות – ימעט רחבו (עפ"י תורא"ש).

ויש מפרשים 'מבוי' – הכשר מבוי, כלומר הקורה. [בתורא"ש הקשה על פירוש זה מהמשך הדברים 'והרחב מעשר אמות' אהיכא קאי. ונראה שהתנא קיצר והכליל בתיבת 'מבוי' המבוי והכשרו]. ומובנת לפי זה קושית הגמרא מדוע לא שנו לשון 'פסול' – שאם מדובר על המבוי עצמו, הלא אינו חפץ של מצוה ומה שייך בו לשון פסול (עפ"י חדושים ובאורים ועוד. ויישב בזה קושית רעק"א על רש"י שפירש פשט המשנה על הקורה ולא על חלל המבוי. וע' בחדושי הנצי"ב להלן ד סע"ב שלכך נקט התנא 'מבוי' ולא 'קורה', ללמד שאין צריך עשרים כלפי רה"ר אלא כלפי המבוי. וע"ע חדש האביב).

ורבנן אי הוה כתב אל פתח אולם כדקאמרת השתא דכתיב אל פתח אולם הבית, הבית הפתוח לאולם. פירשו ראשונים: הואיל ואין כתוב בשום מקום 'פתח אולם' אלא פתח הבית ואולם הבית, אין לך לפרש 'פתח הבית' על פתח האולם אלא על ההיכל [ו'אולם הבית' לא בא ללמד שהאולם והבית דבר אחד אלא מתפרש אולם שהבית פתוח אליו. חדושים ובאורים] (עפ"י ריטב"א ותורא"ש. ועתוס' ומהרש"א).

(ע"ב) פליג בגובהה והוא הדין לרחבה'. ואם תאמר כיון שרבי יהודה חולק בשניהם, מדוע לא עירב התנא שתי ההלכות יחדיו; 'מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה או שהוא רחב מעשר ימעט. ר"י אומר אינו צריך'. יש לומר משום שאין דיניהם שוה, שבגובה אין צריך מיעוט אלא כשהכשר המבוי בקורה ואילו ברוחב צריך מיעוט בין שהכשרו בקורה בין שהכשרו בלחי (עפ"י חדושי הר"ן לעיל). משמע שגם לפי הטעם שלמדים מפתח ההיכל, צורת הפתח מועילה אפילו גבוה מעשרים. ולא כן כתב בחזו"א (קיב, א) עפ"י דברי התוס' להלן.

'בשלמא לבר קפרא גוזמא אלא לרב יהודה מאי גוזמא, בשלמא לרבי יהודה ארבעים גמר מפתחו של אולם אלא חמישים מנא ליה'. מפשט הלשון משמע לפרש כך: בשלמא לבר קפרא ששנה בדברי רבי יהודה להכשיר אפילו מאה, מובנת הברייתא שנקטה 'עד ארבעים וחמישים' – שהיא לשון ריבוי והפלגה ('גוזמא') ולא בדוקא אלא אפילו יותר, אלא לרב יהודה שפירש 'ארבעים' דמתניתין בדוקא, כפתחו של אולם, מהו שנקטה הברייתא ארבעים וחמישים.

ורש"י ז"ל לא פירש כן, ולפירושו דברי בר קפרא יתכנו עם דברי רב יהודה וצריך לדחוק 'מאה' לא בדוקא אלא לשון גוזמא ואינו כשר אלא בארבעים (וע' שפ"א). וצ"ב לפירושו מהו לשון 'אלא לרב יהודה' הלא עד עתה נמי איירינן אליביה. ושמא היתה גירסתו 'בשלמא לבר קפרא... אלא לתנא קמא... או 'אלא לרבי יהודה' והכוונה לר"י אליבא דברייתא קמא.

רבי יהודה מפתחא דמלכין גמר' – ונקרא 'פתח' בכתוב; והמלך יושב על כסא מלכותו נכח פתח הבית (תורא"ש).

'אשכחן משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן'

'... זהו ענין משכן ומקדש; 'משכן' רצה לומר, שכינת הש"י בתוכנו... ו'מקדש' הוא לשון קדושה והבדלה, והוא הרגשת הנבדל. על ידי שלימות העבודה אנו משכינים ומרגישים בתוכנו גם אור המופלא והנבדל מהשגת כל רעיון. זהו מדרגת יעקב אבינו עליו השלום שקראו 'בית'... דבר שהוא קבע וקיים לעד. זה נבנה על ידי שלמה המלך ע"ה [שאע"פ שהן שוממין בקדושתן הן דקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, משא"כ במשכן] ומעותר על ידי משיח בן דוד, שבימיהם נשתלמה מלכות ישראל על השלימות שהוא שלימות קיבוץ הכנסת-ישראל וכל העמים ינהרו אליהם. והוא בירור מלכותו יתב' ואדנותו בכל העולם, כי רוממות ישראל הוא רוממות התגלות כבוד שמים בעולם כאשר עובדיו מתרוממים, וכמו שאמרו (במגילה כט.) גלו לבבל גלתה שכינה וכו', וכנזכר לעיל ד'שכינה' היינו כנסת ישראל. וכאשר ישראל נבנים להיות בשלוח שלימה, מדת מלכותו ית' מתגלית על שלימותה, והיינו כפי האפשרי להתצמצם הכרת החיים שזהו עצם החיים בלבד כל נבראי העולם, וכולם מכירים ומעידין שיש אדון ומושל בכל. ושלימות חלק החיים שבלב הוא על ידי הרגשת כח ההויה, רצה לומר שהש"י מהוה הכל והוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ע"י הרגשה זו ביתר עוז הוא שלימות כנסת ישראל ומדת מלכותו כנ"ל. נמצא שלימות מדת המלכות הניכרת בלב הנבראים, כאשר יעידון ויגידון כולם כאחד כי הוי' אחד, שזהו תכלית כל ריבוי החיות שבלב, שמתדבק יותר במקור החיים, ואז נבנה בית המקדש – ר"ל מקום קבוע לאור ד' שהיה הוה ויהיה, ולא דירת עראי ומוגבלת בזמן.

ואשכחן משכן דאיקרי מקדש כו' – כי באמת הכל אחד יחיד ומיוחד, והרגשת ההבדל שבין משכן למקדש הוא רק לנבראים אבל אשכחן בתורה שהיא מורה דעת לאדם שהכל אחד וכנ"ל. ועל דבר זה נתייסדה כל מסכת עירובין ולימודיה – לעשות מרשות הרבים רשות היחיד. ודבר זה תקנו שלמה המלך ע"ה הבונה בית המקדש ... ורשות הרבים הוא מצד הפירוד הנגלה, ויש עצות שיהיה נעשה מרשות הרבים רשות היחיד כנ"ל שזהו תכלית העבודה.

ולמדו מפתחו של היכל – ר"ל כסדר הכניסה אל ההיכל, שהיא הקדושה השניה מלמעלה למטה בסדר העשר קדושות (דספ"ק דכלים). שרומזת אל קדושת המחשבה הנגלית במוח (משא"כ קודש הקדשים רומז לעומק הרצון וראשית המחשבה כמו שכתבנו במקום אחר בפירוש המשנה דשם), שאין נכנסים לשם שלא רחוק ידים ורגלים – ר"ל מנוקה בכלי המעשה, שזה גם כן נטילת ידים שתקן שלמה המלך ע"ה שיסד ההיכל... (מתוך דובר צדק לר"צ הכהן עמ' 3-6, עש"ש בהרחבה, בבאור 'לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה').

ע"ע רסיסי לילה כד (ונכתב בקיצור דברים במכתב מאליהו ח"ד עמ' 294); קדושת לוי – דרושים לחנוכה; שם משמואל תרומה; דרשות בית ישי ח"ב נב הערה ה (עמ' שנד במהדו"ק); אמת ליעקב בראשית א.כו.

*

שלושה דברים למעלה מעשרים אמה פסולים; מבוי, סוכה, ונר חנוכה. ושלתם רמוזים בתורה. מבוי – כי על כן באו בצל קרתי. צל בגימטריא 120. הקורה תהיה עד 'צל' טפחים ולא יותר, דהיינו עשרים אמה, באמה בת ששה טפחים. וכן סוכה, נאמר בה וסוכה תהיה לצל יומם. ונר חנוכה – זאת חנכת המזבח ביום בגימטריא 120 (פירוש ר"ח פלטיאל, ליקוט טעמים לאחר סדר תצוה).